

Softvérové procesy, kap. 2

Softvérový proces

- Štruktúrovaný súbor činností potrebných na vývoj softvérového systému.
- Existuje mnoho rôznych softvérových procesov, ale všetky zahŕňajú:
 - **Špecifikácia** – definovanie toho, čo má systém robiť;
 - **Návrh a implementácia** – definovanie organizácie systému a implementácia systému;
 - **Validácia** – kontrola, či robí to, čo zákazník chce;
 - **Evolúcia** – zmena systému v reakcii na meniace sa potreby zákazníkov.
- Softvérový procesný model je abstraktná reprezentácia procesu. Predstavuje popis procesu z určitej konkrétnej perspektívy.

Popisy softvérových procesov

- Keď popisujeme a diskutujeme procesy, zvyčajne hovoríme o činnostiach v týchto procesoch, ako je špecifikácia dátového modelu, návrh používateľského rozhrania atď. a poradie týchto činností.
- Opis procesov môže tiež zahŕňať:
 - Produkty, ktoré sú výsledkom procesnej činnosti;
 - Roly, ktoré odrážajú zodpovednosť ľudí zapojených do procesu;
 - Predbežné a následné podmienky- čo sú tvrdenia, ktoré sú pravdivé pred a po uzákonení procesnej činnosti alebo po vyrobení produktu.

Plánom riadené a agilné procesy

- **Procesy riadené plánom ("plánované procesy")** sú procesy, pri ktorých sú všetky procesné činnosti vopred naplánované a pokrok sa meria podľa tohto plánu.
- V **agilných procesoch** je plánovanie prírastkové a je jednoduchšie zmeniť proces tak, aby odrážal meniace sa požiadavky zákazníkov.
- V praxi väčšina procesov zahŕňa prvky plánom riadeného aj agilného prístupu.
- Neexistujú žiadne správne alebo nesprávne softvérové procesy.

Modely softvérových procesov

Softvérové procesné modely

1. Vodopádový model

- Model riadený plánom. Oddelené a odlišné fázy špecifikácie a vývoja.

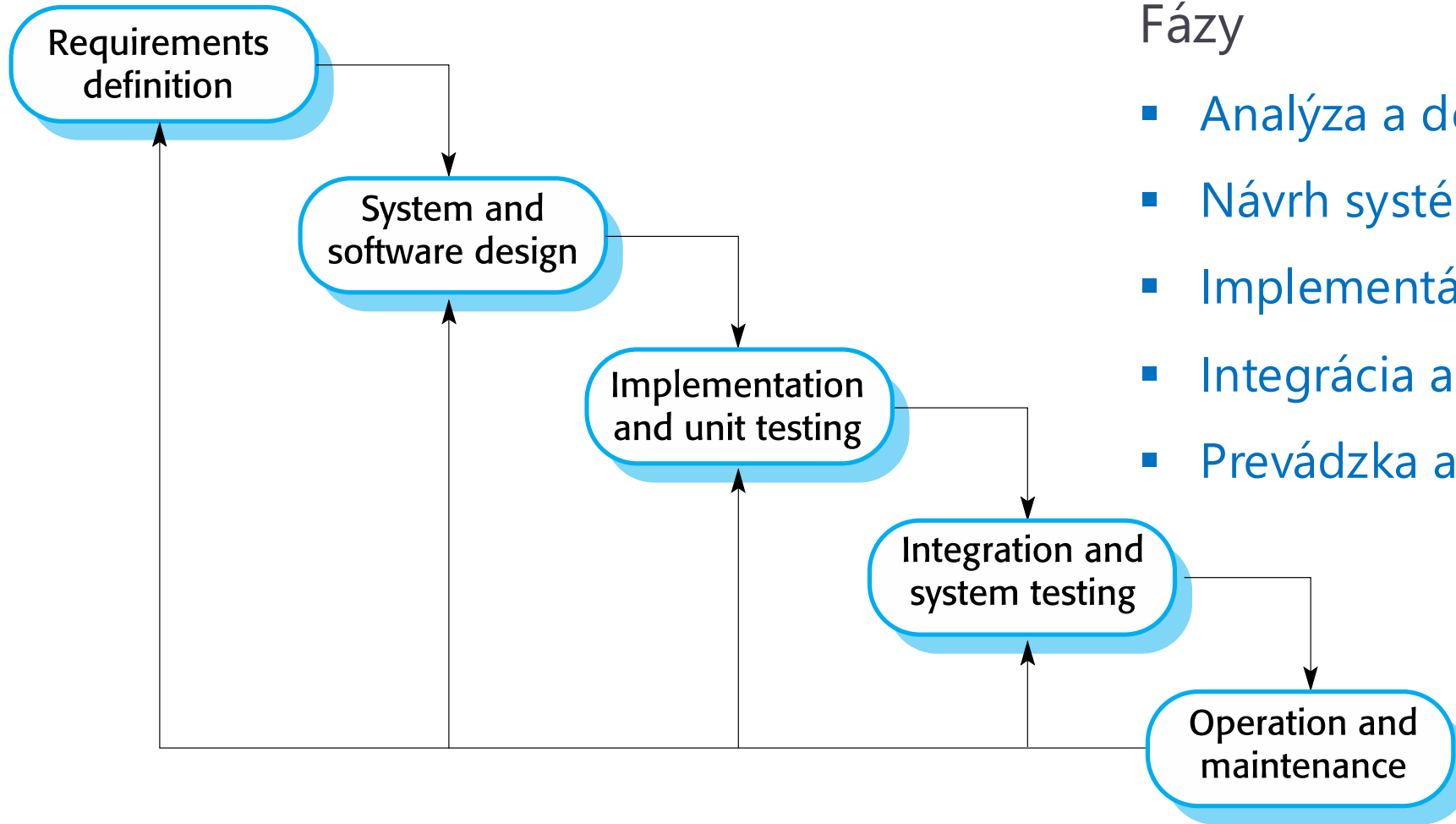
2. Postupný vývoj

- Špecifikácia, vývoj a validácia sú navzájom prepojené. Môže byť riadený plánom alebo agilný.

3. Integrácia a konfigurácia

- Systém je zostavený z existujúcich konfigurovateľných komponentov. Môže byť riadený plánom alebo agilný.
- V praxi sa väčšina veľkých systémov vyvíja pomocou procesu, ktorý zahŕňa prvky zo všetkých týchto modelov.

(1) Vodopádový model

Fázy

- Analýza a definícia požiadaviek
- Návrh systému a softvéru
- Implementácia a testovanie jednotiek
- Integrácia a testovanie systému
- Prevádzka a údržba

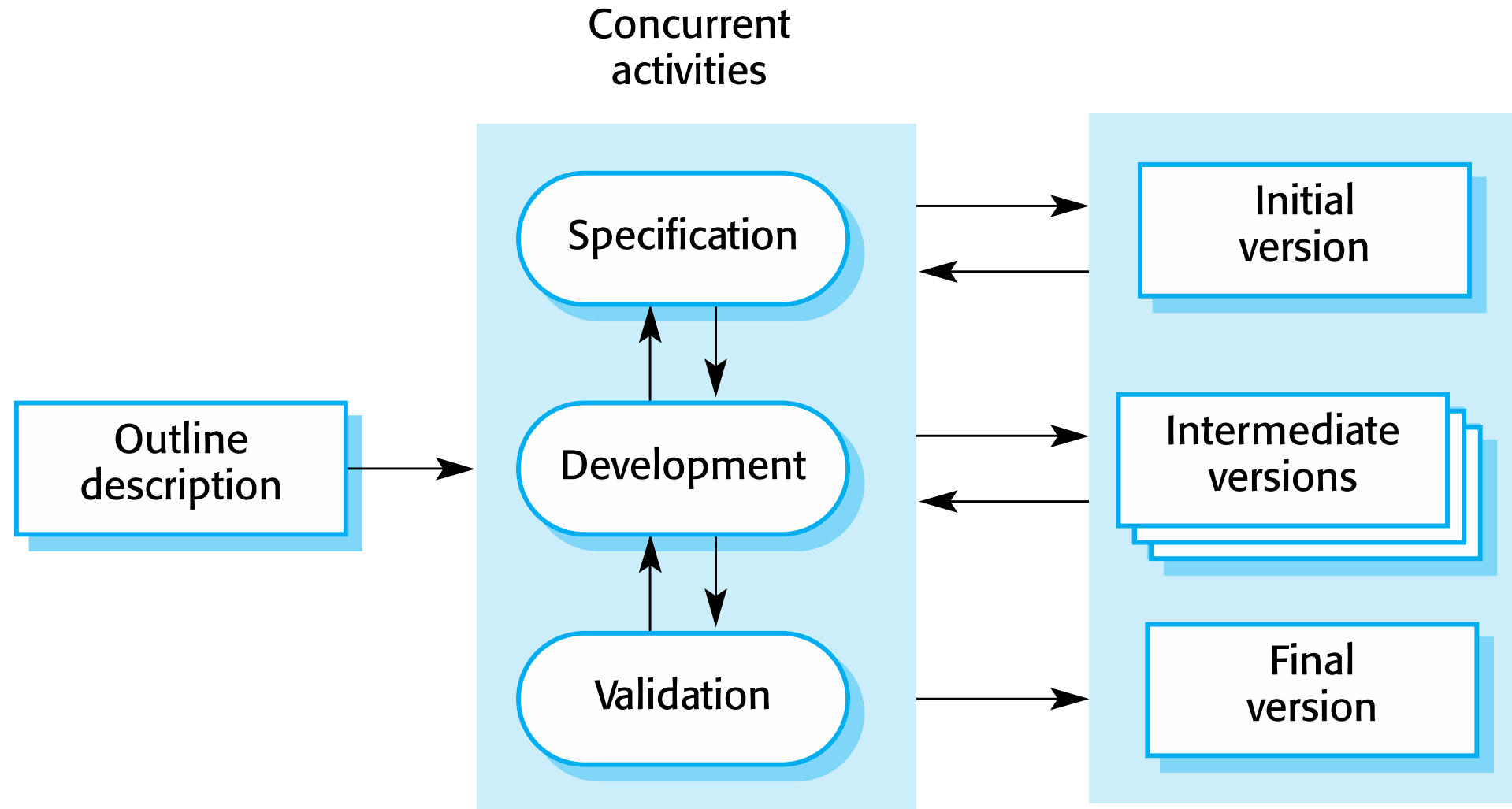
Fázy modelu vodopádu

- Vo vodopádovom modeli sú oddelené identifikované fázy:
 - Analýza a definícia požiadaviek
 - Návrh systému a softvéru
 - Implementácia a testovanie jednotiek
 - Integrácia a testovanie systému
 - Prevádzka a údržba
- Hlavnou nevýhodou vodopádového modelu je obtiažnosť prispôbiť sa zmenám po tom, čo proces prebieha. V zásade musí byť fáza dokončená pred prechodom na ďalšiu fázu.

Problémy s modelom vodopádu

- Neflexibilné rozdelenie projektu na jednotlivé etapy sťažuje reakciu na meniace sa požiadavky zákazníkov.
 - Preto je tento model vhodný len vtedy, keď sú požiadavky dobre pochopené a zmeny budú počas procesu návrhu značne obmedzené.
 - Len málo obchodných systémov má stabilné požiadavky.
- Vodopádový model sa väčšinou používa pre veľké projekty systémového inžinierstva, kde sa systém vyvíja na niekoľkých miestach.
 - Za týchto okolností pomáha plánom riadený charakter modelu vodopádu koordinovať prácu.

(2) Postupný vývoj

Výhody postupného vývoja

- Znižujú sa náklady na prispôsobenie sa meniacim sa požiadavkám zákazníkov.
 - Množstvo analýz a dokumentácie, ktoré je potrebné prepracovať, je oveľa menšie, ako sa vyžaduje pri modeli vodopádu.
- Je jednoduchšie získať spätnú väzbu od zákazníkov na vykonanú vývojovú prácu.
 - Zákazníci môžu komentovať ukážky softvéru a vidieť, koľko sa implementovalo.
- Je možné rýchlejšie dodanie a nasadenie užitočného softvéru zákazníkovi.
 - Zákazníci môžu softvér používať a získavať z neho hodnotu skôr, ako je to možné pri vodopádovom procese.

Problémy s postupným vývojom

- Proces nie je viditeľný.
 - Manažéri potrebujú pravidelné výstupy na meranie pokroku.
Ak sa systémy vyvíjajú rýchlo, nie je nákladovo efektívne vytvárať dokumenty, ktoré odrážajú každú verziu systému.
- Štruktúra systému má tendenciu degradovať, keď sa pridávajú nové prírastky.
 - Pokiaľ nie je vynaložený čas a peniaze na refaktorovanie na zlepšenie softvéru, pravidelné zmeny majú tendenciu poškodiť jeho štruktúru. Začlenenie ďalších softvérových zmien je čoraz ťažšie a nákladnejšie.

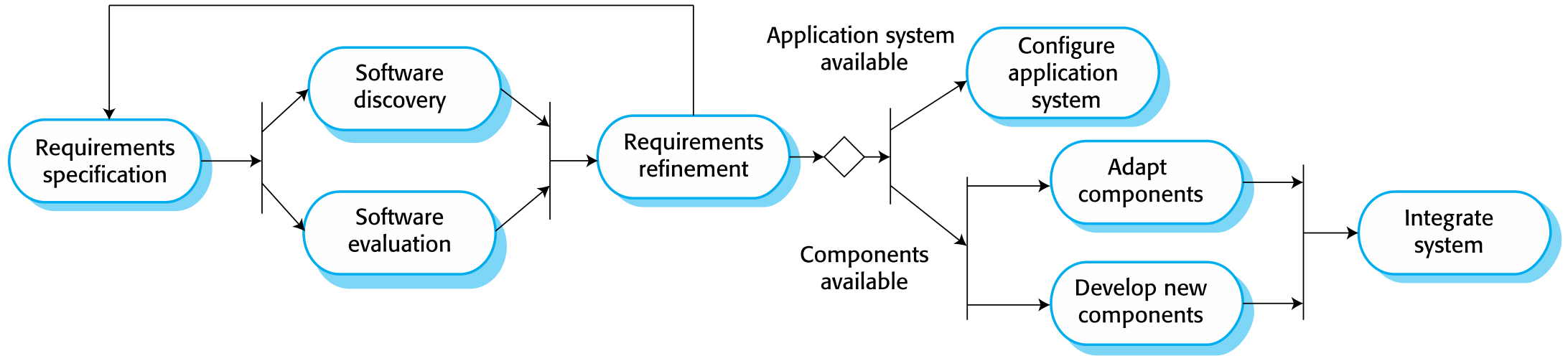
(3) Integrácia a konfigurácia

- Založené na opätovnom použití softvéru, kde sú systémy integrované z existujúcich komponentov alebo aplikačných systémov (niekedy nazývaných COTS – Commercial-off-the-shelf) systémov).
- Opätovne použité prvky môžu byť nakonfigurované tak, aby sa ich správanie a funkčnosť prispôsobili požiadavkám používateľa
- Opätovné použitie je v súčasnosti štandardným prístupom k budovaniu mnohých typov podnikových systémov
 - Opätovné použitie podrobnejšie popísané v kapitole 15, cca. prednáška 9.

Typy opätovne použiteľného softvéru

- Samostatné aplikačné systémy (niekedy nazývané COTS), ktoré sú nakonfigurované na použitie v konkrétnom prostredí.
- Množina objektov, ktoré sú vyvinuté ako balík na integráciu s komponentovým rámcom, ako je .NET alebo J2EE.
- Webové služby, ktoré sú vyvinuté podľa servisných štandardov a ktoré sú dostupné pre vzdialené vyvolanie.

Softvérové inžinierstvo orientované na opätovné použitie

Kľúčové fázy procesu

- Špecifikácia požiadaviek
- Objavenie a vyhodnotenie nájdeného softvéru
- Spresnenie požiadaviek
- Konfigurácia aplikačného systému
- Prispôsobenie a integrácia komponentov

Výhody a nevýhody

- Znížené náklady a riziká, pretože menej softvéru sa vyvíja od nuly
- Rýchlejšie dodanie a nasadenie systému
- Kompromisy požiadaviek sú však nevyhnutné, takže systém nemusí spĺňať skutočné potreby používateľov
- Strata kontroly nad vývojom opätovne použitých prvkov systému

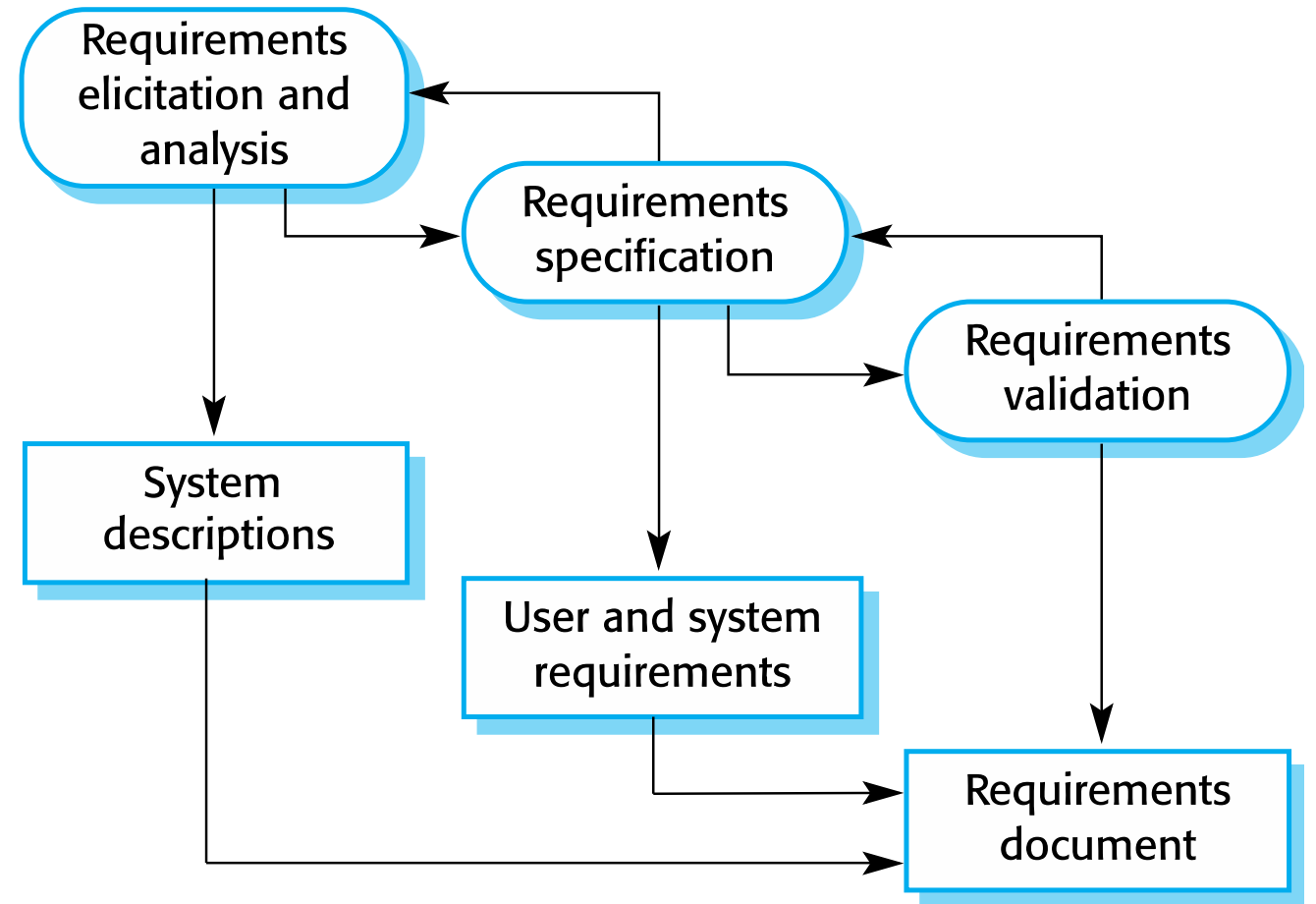
Procesné činnosti

Procesné činnosti

- Reálne softvérové procesy sú vzájomne prepojené sekvencie technických, kolaboratívnych a manažérskych činností s celkovým cieľom špecifikovať, navrhnuť, implementovať a otestovať softvérový systém.
- Štyri základné procesné činnosti ("activity softvérového procesu") sú **špecifikácia, vývoj, validácia a evolúcia** a sú v rôznych vývojových procesoch organizované odlišne.
- Napríklad vo vodopádovom modeli sú usporiadané v poradí, zatiaľ čo v prírastkovom vývoji sú vykonávané súčasne.

(1) Špecifikácia softvéru

- Proces zisťovania, aké služby sú požadované a obmedzenia fungovania a rozvoja systému.
- Požiadavky na inžiniersky proces
 - Získavanie a analýza požiadaviek
 - Čo od systému požadujú alebo očakávajú účastníci systému?
 - Špecifikácia požiadaviek
 - Detailné definovanie požiadaviek
 - Overenie požiadaviek
 - Kontrola platnosti požiadaviek

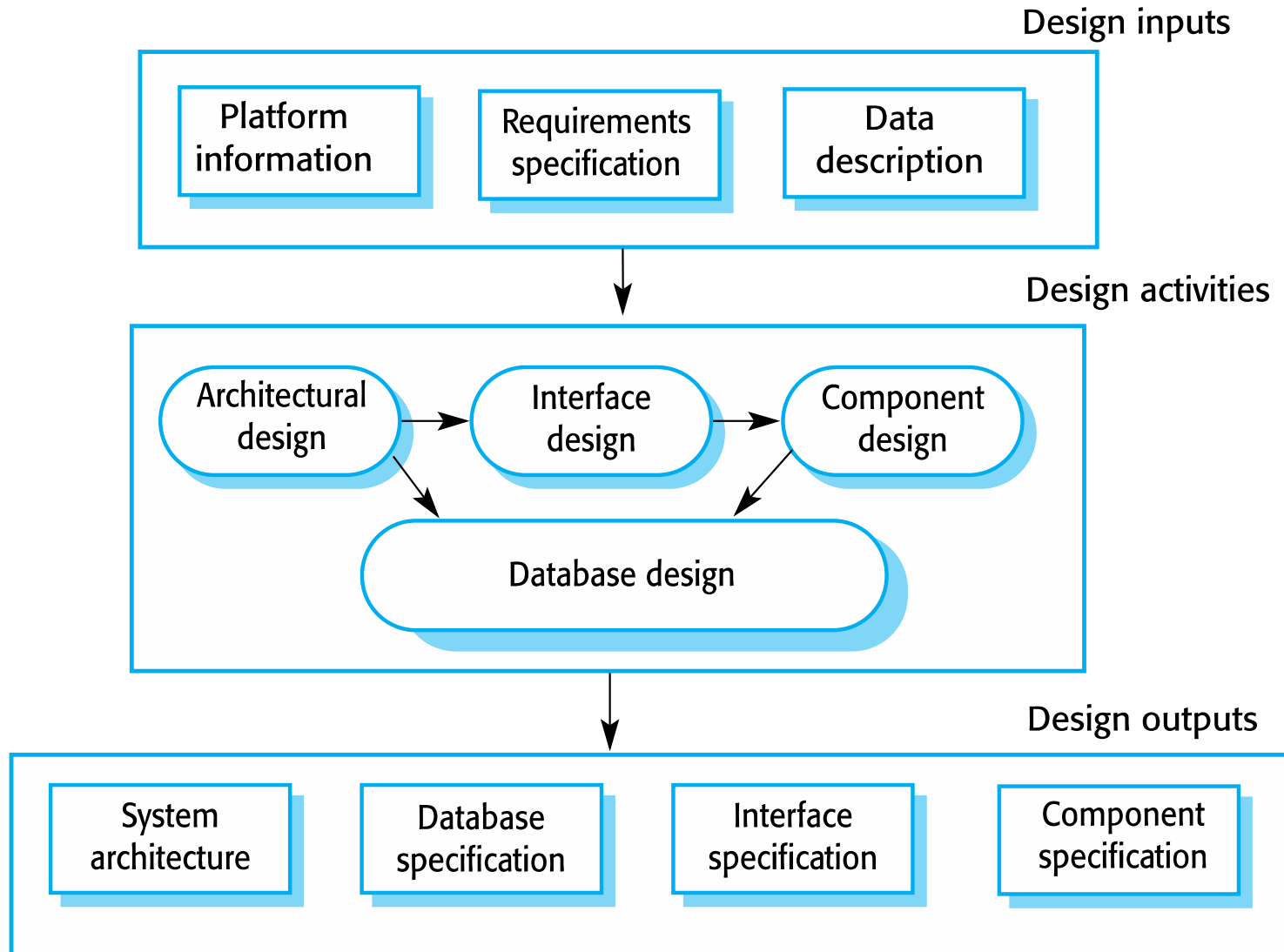
(2) Návrh a implementácia softvéru

- Proces prevodu špecifikácie systému na spustiteľný systém.
 - **Návrh softvéru**
 - softvérovú štruktúra, ktorá realizuje špecifikáciu;
 - **Implementácia**
 - preloženie tejto štruktúry do spustiteľného programu;
- Činnosti návrhu a implementácie spolu úzko súvisia a môžu sa navzájom dopĺňať.

(2a) Dizajnérske činnosti

- *Architektonický návrh*, kde identifikujete celkovú štruktúru systému, hlavné komponenty (subsystémy alebo moduly), ich vzťahy a spôsob ich rozloženia.
- *Návrh databázy*, kde navrhujete štruktúry údajov systému a ako majú byť reprezentované v databáze.
- *Návrh rozhrania*, kde definujete rozhrania medzi komponentmi systému.
- *Výber a dizajn komponentov*, kde opakovane hľadáte použiteľné komponenty. Ak nie sú k dispozícii, navrhnete, ako systém bude fungovať.

Všeobecný model procesu navrhovania

(2b) Implementácia systému

- Softvér sa implementuje buď vývojom programu alebo programov alebo konfiguráciou aplikačného systému.
- Návrh a implementácia sú prepojené činnosti pre väčšinu typov softvérových systémov.
- **Programovanie** je individuálna činnosť bez štandardného procesu.
- **Ladenie** je činnosť zameraná na vyhľadávanie chýb programu a nápravu týchto chýb.

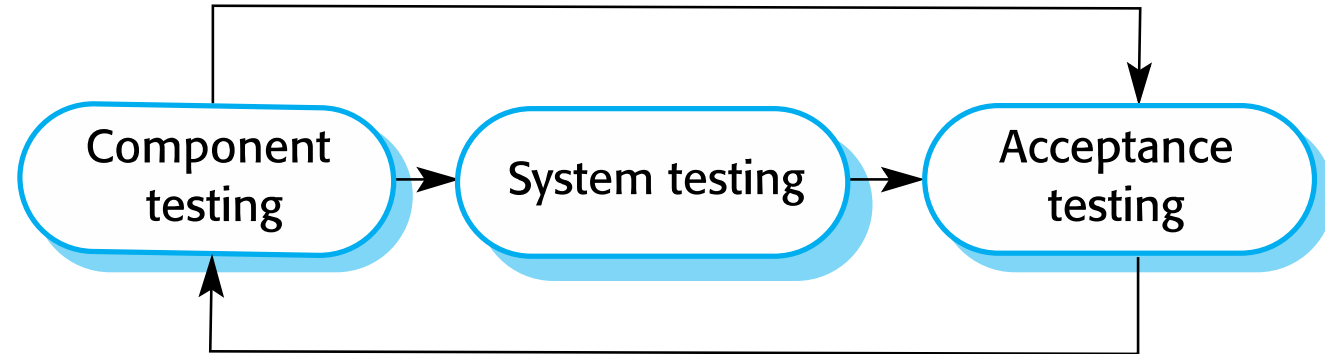
(3) Validácia softvéru

- **Verifikácia a validácia (V & V)** je určená na preukázanie, že systém zodpovedá svojej špecifikácii (verifikácia) a spĺňa požiadavky zákazníka systému (validácia).
- Zahŕňa procesy kontroly, preskúmania a testovanie systému.
 - **Testovanie systému** zahŕňa spustenie systému pomocou testovacích prípadov, ktoré sú odvodené zo špecifikácie skutočných údajov, ktoré má systém spracovať.
 - **Testovanie** je najčastejšie používaná V & V aktivita.

Fázy testovania

- **Testovanie komponentov**

- Jednotlivé komponenty sú testované nezávisle;
- Komponenty môžu byť funkcie alebo objekty alebo koherentné zoskupenia týchto entít.

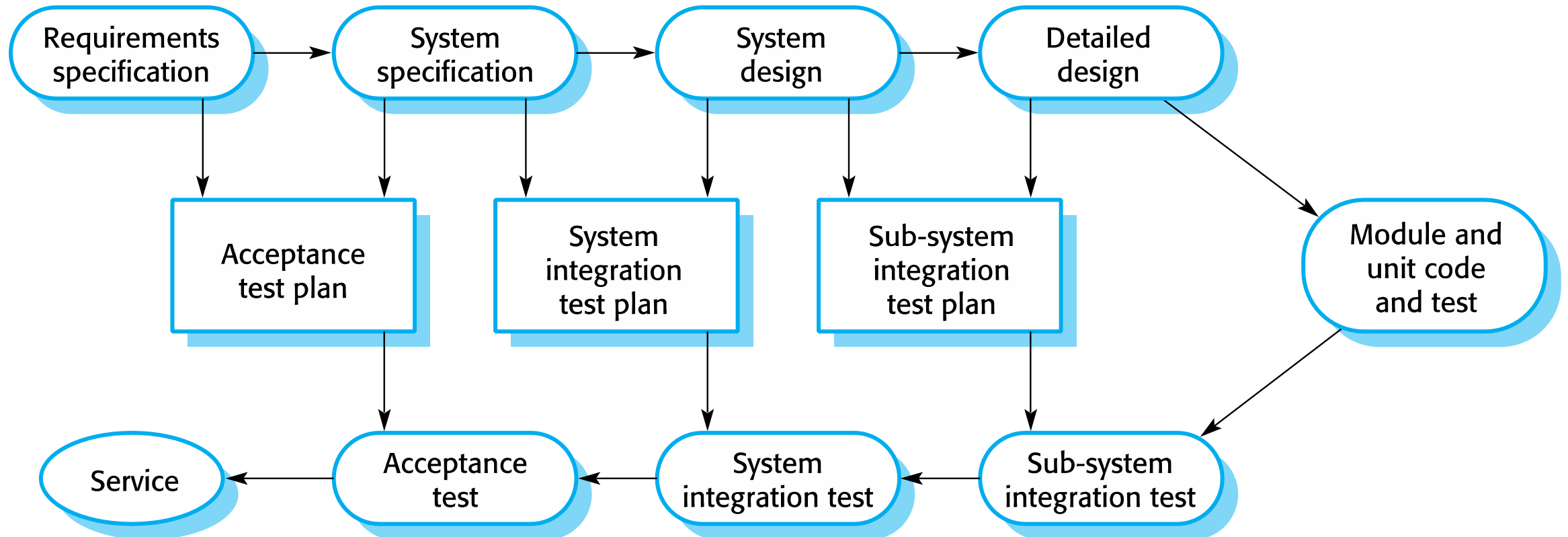
- **Testovanie systému**

- Testovanie systému ako celku. Zvlášť dôležité je testovanie emergentných vlastností.

- **Zákaznícke testovanie**

- Testovanie s údajmi od zákazníkov na kontrolu, či systém spĺňa potreby zákazníka.

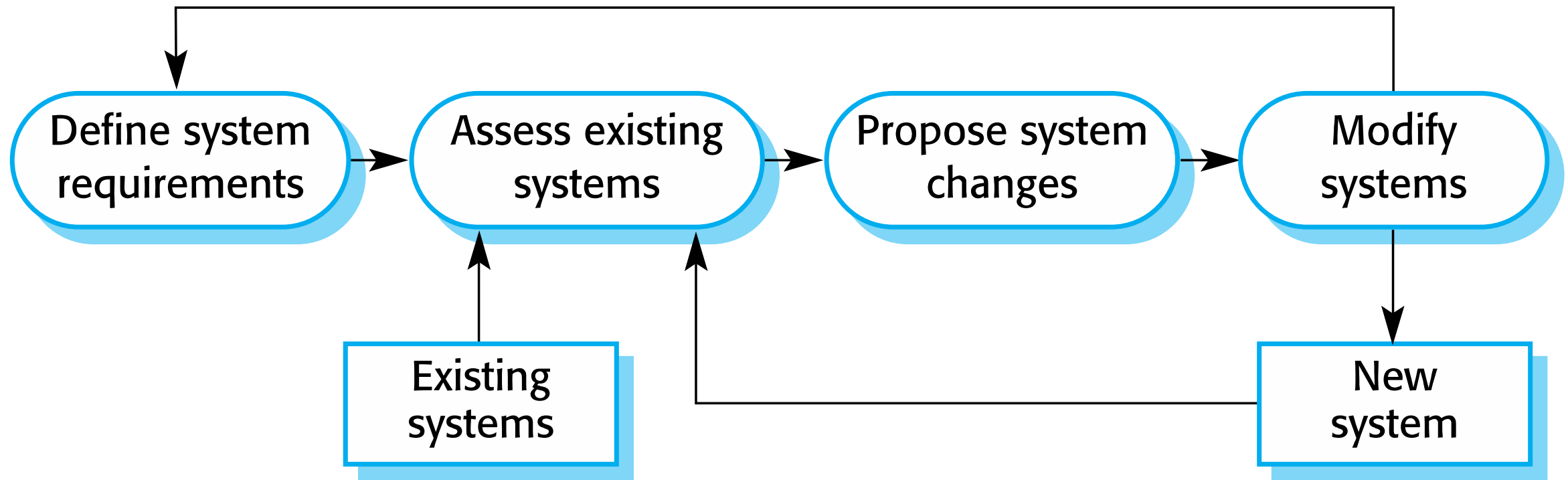
Fázy testovania v SW procese riadenom plánom (V-model)

(4) Evolúcia alebo ďalší vývoj softvéru

- Softvér je vo svojej podstate flexibilný a môže sa meniť.
- Keďže požiadavky sa menia v dôsledku meniacich sa obchodných podmienok, musí sa vyvíjať a meniť aj softvér, ktorý podporuje podnikanie.
- Hoci existuje hranica medzi vývojom a evolúciou (údržbou), je to stále viac irelevantné, keďže stále menej systémov je úplne nových.

Evolúcia systému

Vyrovnanie sa so zmenou

Vyrovnanie sa so zmenou

- Zmena je nevyhnutná vo všetkých veľkých softvérových projektoch.
 - Obchodné zmeny vedú k novým a zmeneným systémovým požiadavkám
 - Nové technológie otvárajú nové možnosti na zlepšenie implementácií
 - Meniace sa platformy si vyžadujú zmeny aplikácií
- Zmena vedie k prepracovaniu, takže náklady na zmenu zahŕňajú prepracovanie (napr. prehodnotenie požiadaviek), ako aj náklady na implementáciu novej funkcionality.

Zníženie nákladov na prepracovanie

- Predvídanie zmien, kde softvérový proces zahŕňa činnosti, ktoré môžu predvídať možné zmeny predtým, ako je potrebné vykonať významné prepracovanie.
 - Napríklad môže byť vyvinutý prototyp systému, ktorý zákazníkom ukáže niektoré kľúčové vlastnosti systému.
- Tolerancia zmien, kde je proces navrhnutý tak, aby sa zmeny mohli prispôbiť relatívne nízkym nákladom.
 - To zvyčajne zahŕňa určitú formu postupného vývoja. Navrhované zmeny môžu byť implementované v prírastkoch, ktoré ešte neboli vyvinuté. Ak to nie je možné, môže byť zmenený iba jeden prírastok (malá časť systému), aby sa začlenila zmena.

Vyrovnanie sa s meniacimi sa požiadavkami

- **Systémové prototypovanie**, kde sa rýchlo vyvinie verzia systému alebo časť systému, aby sa preverili požiadavky zákazníka a uskutočniteľnosť návrhových rozhodnutí. Tento prístup podporuje predvídanie zmien.
- **Inkrementálne doručovanie**, kde sa systémové inkreментy doručujú zákazníkovi na pripomienkovanie a experimentovanie. To podporuje predvídanie zmien a toleranciu zmien.

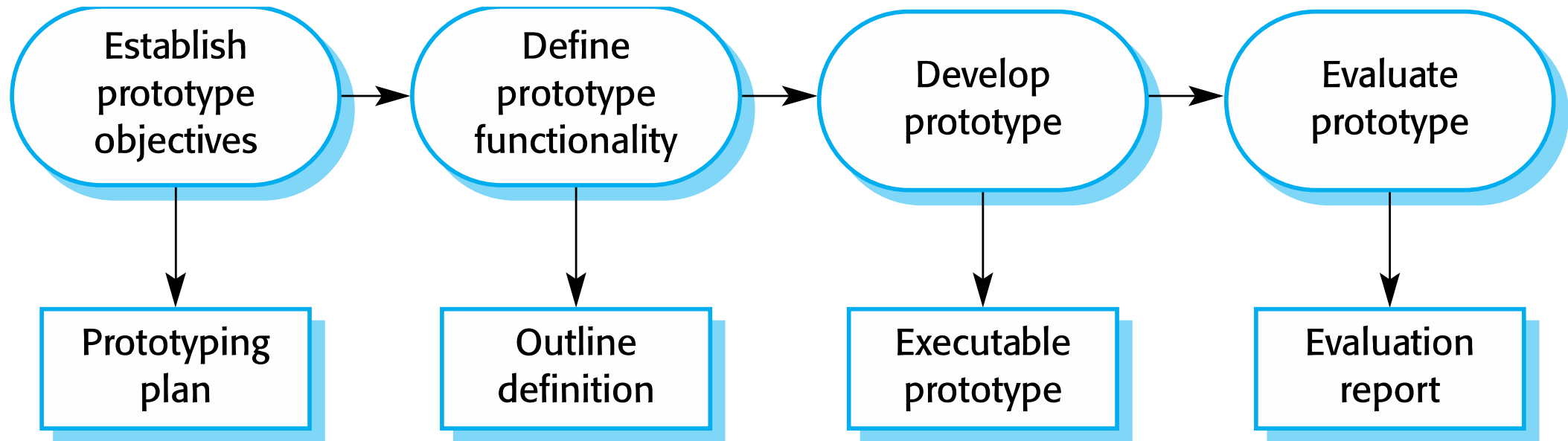
Prototypovanie softvéru

- Prototyp je počiatočná verzia systému používaná na demonštráciu konceptov a vyskúšanie možností dizajnu.
- Prototyp je možné použiť:
 - Proces analýzy požiadaviek na pomoc pri vytváraní a overovaní požiadaviek;
 - V procese návrhu preskúmať možnosti a vyvinúť dizajn používateľského rozhrania;
 - V procese testovania na spustenie testov

Výhody prototypovania

- Vylepšená použiteľnosť systému.
- Presnejšie prispôsobenie skutočným potrebám používateľov.
- Vylepšená kvalita dizajnu.
- Vylepšená udržiavateľnosť.
- Znížené úsilie o vývoj.

Proces vývoja prototypu

Vývoj prototypu

- Môžu byť založené na jazykoch alebo nástrojoch rýchleho prototypovania
- Môže zahŕňať vynechanie funkcií ("**nevýhody**")
 - Prototyp by sa mal zamerať na oblasti produktu, ktoré nie sú dobre pochopené;
 - Prototyp nemusí obsahovať kontrolu a obnovu chýb;
 - Zamerajte sa skôr na funkčné ako nefunkčné požiadavky, ako je spoľahlivosť a bezpečnosť

Zahadzované prototypy

- Prototypy by sa mali po vývoji vyradiť, pretože nie sú dobrým základom pre produkčný systém: "nevýhody"
 - Môže byť nemožné vyladiť systém tak, aby spĺňal nefunkčné požiadavky;
 - Prototypy sú zvyčajne nezdokumentované;
 - Štruktúra prototypu je zvyčajne degradovaná rýchlou zmenou;
 - Prototyp pravdepodobne nebude spĺňať bežné organizačné štandardy kvality.

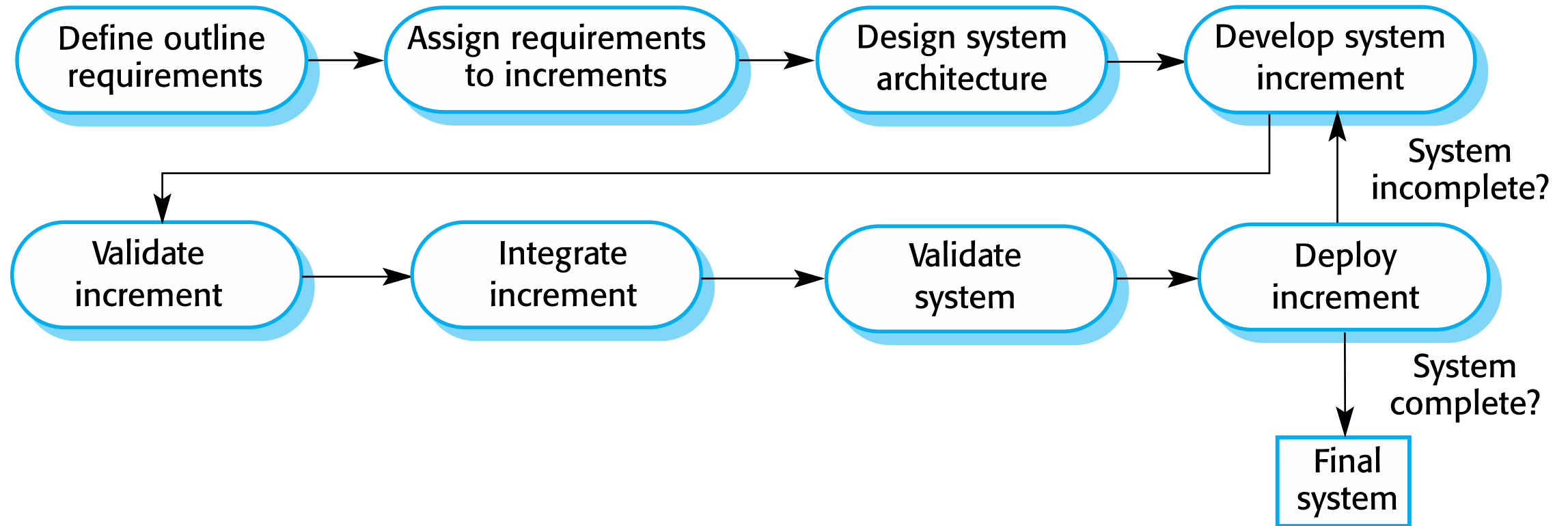
Prírastkové doručenie

- Namiesto dodania systému ako jednej dodávky je vývoj a dodávka rozčlenená na prírastky, pričom každý prírastok poskytuje časť požadovanej funkčnosti.
- Požiadavky používateľov sú uprednostňované a požiadavky s najvyššou prioritou sú zahrnuté v prvých prírastkoch.
- Po spustení vývoja prírastku sa požiadavky zmrazia, hoci požiadavky na neskoršie prírastky sa môžu naďalej vyvíjať.

Postupný vývoj a doručenie

- Postupný vývoj
 - Vyvíjajte systém v prírastkoch a vyhodnoťte každý prírastok predtým, ako pristúpíte k vývoju ďalšieho prírastku;
 - Normálny prístup používaný v agilných metódach;
 - Hodnotenie vykonáva používateľ/zástupca zákazníka.
- Prírastkové doručenie
 - Nasadíte prírastok, aby bol používaný koncovými používateľmi;
 - Realistickejšie hodnotenie praktického používania softvéru;
 - Je ťažké toto realizovať pri nahrádzaní systému, pretože prírastky majú menšiu funkčnosť ako vymieňaný systém.

Prírastkové doručenie

Výhody prírastkového doručovania

- Hodnota pre zákazníka môže byť poskytovaná s každým prírastkom, takže funkčnosť systému je k dispozícii skôr.
- Skoré prírastky fungujú ako prototyp, ktorý pomáha získať požiadavky na neskoršie prírastky.
- Nižšie riziko celkového zlyhania projektu.
- Systémové služby s najvyššou prioritou sú zvyčajne najviac testované.

Problémy s postupným doručovaním

- Väčšina systémov vyžaduje "základy", ktoré používajú rôzne časti systému.
 - Keďže požiadavky nie sú detailne definované, kým sa nezačne implementovať prírastok, môže byť ťažké identifikovať spoločné služby, ktoré sú potrebné pre všetky prírastky.
- Podstatou iteračných procesov je, že špecifikácia sa vytvára spolu so softvérom.
 - To je však v rozpore s modelom obstarávania mnohých organizácií, kde je kompletná špecifikácia systému súčasťou zmluvy o vývoji systému.

Vylepšenie procesov

Vylepšenie procesu

- ✧Mnoho softvérových spoločností sa obrátilo na zlepšovanie softvérových procesov ako na spôsob zvyšovania kvality svojho softvéru, znižovania nákladov alebo urýchlenia procesov vývoja.
- ✧Zlepšenie procesov znamená pochopenie existujúcich procesov a zmenu týchto procesov s cieľom zvýšiť kvalitu produktu a/alebo znížiť náklady a čas vývoja.

Prístupy k zlepšeniu

- ✧ Prístup procesnej zrelosti, ktorý sa zameriava na zlepšovanie procesného a projektového riadenia a zavádzanie dobrej praxe softvérového inžinierstva.
 - Úroveň zrelosti procesov odráža mieru, do akej bola v procesoch vývoja softvéru organizácie prijatá dobrá technická a manažérska prax.
- ✧ Agilný prístup, ktorý sa zameriava na iteratívny vývoj a znižovanie režijných nákladov v softvérovom procese.
 - Primárnou charakteristikou agilných metód je rýchle poskytovanie funkčnosti a schopnosť reagovať na meniace sa požiadavky zákazníkov.

Činnosti na zlepšenie procesov

✧ *Procesné meranie*

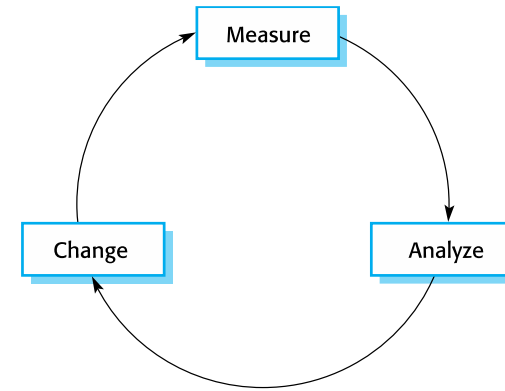
- Meriate jeden alebo viac atribútov softvérového procesu alebo produktu. Tieto merania tvoria základ, ktorý vám pomôže rozhodnúť, či boli zlepšenia procesov efektívne.

✧ *Procesná analýza*

- Súčasný proces sa hodnotí a identifikujú sa slabé miesta a úzke miesta procesu. Môžu byť vyvinuté modely procesov (niekedy nazývané mapy procesov), ktoré popisujú proces .

✧ *Zmena*

- procesné zmeny na odstránenie niektorých zistených slabých stránok procesov. Tieto sa zavedú a cyklus sa obnoví na zber údajov o účinnosti zmien .

Procesné meranie

✧ Mali by sa zbierať kvantitatívne údaje o procese

- Ak však organizácie nemajú jasne definované procesné štandardy, je to veľmi ťažké, pretože neviete, čo merať. Pred možným meraním môže byť potrebné definovať proces.

✧ Procesné merania by sa mali používať na posúdenie zlepšenia procesov

- To však neznamená, že merania by mali viesť k zlepšeniam. Motorom zlepšovania by mali byť organizačné ciele.

Procesné metriky

✧ Čas potrebný na dokončenie procesných činností

- Napr. čas alebo úsilie v kalendári na dokončenie činnosti alebo procesu.

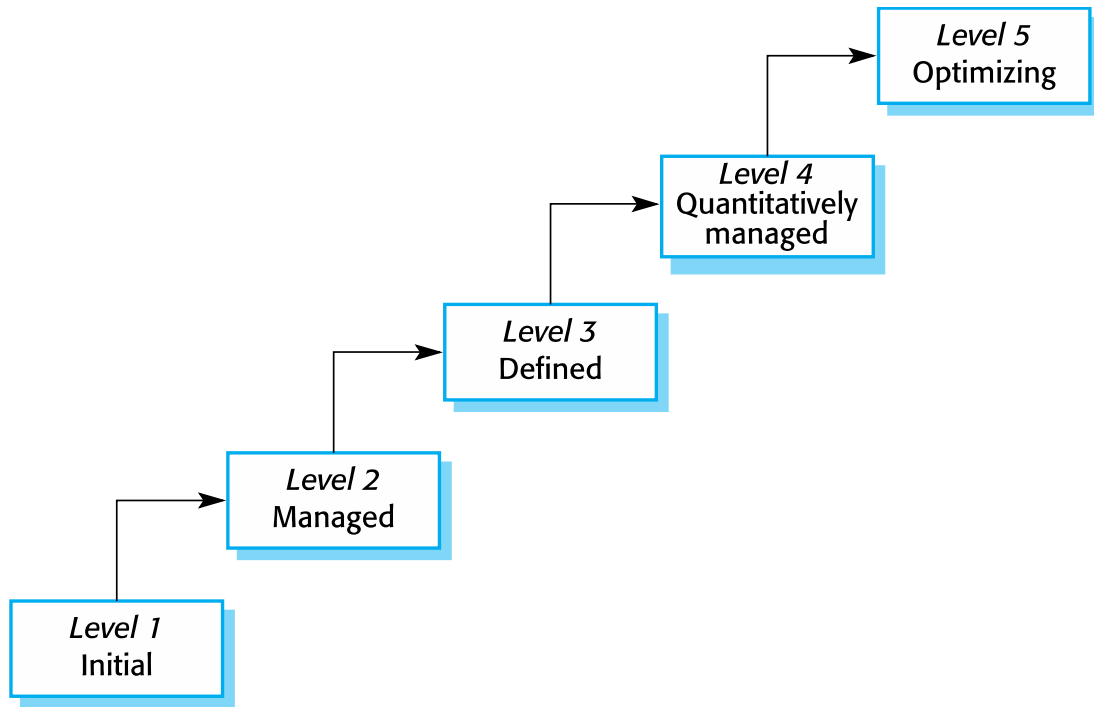
✧ Zdroje potrebné na procesy alebo činnosti

- Napr. celkové úsilie v osobo-dňoch.

✧ Počet výskytov konkrétnej udalosti

- Napr. počet zistených defektov.

Procesy - úrovne zrelosti spôsobilosti

5. Optimalizované - Stratégie zlepšovania procesov definované a používané

4. Organizované - Definované a používané stratégie manažérstva kvality

3. Definované a používané postupy a stratégie procesného riadenia

2. Opakovateľné - Definované a používané postupy riadenia produktu

1. Počiatočné - V podstate nekontrolované